

Zondag 25 augustus 2024 GKS

Door een engel aangesproken.

Daniël 10:4-19 , Matteüs 18:1-5, 10 en 11

Mensen van de weg van Jezus Christus,

Veel mensen zeggen dat ze een beschermengel hebben Sommigen hebben dat ook echt ervaren. Als iets op het nippertje goed afliep. Of als een lichtende gestalte heel dichtbij, bijvoorbeeld vlak voor een operatie. In de katholieke opvoeding hoorde het er bij, het werd verteld voor het slapengaan, dat er engelen van God zijn rondom je bed. Dat geeft een vertrouwd en veilig gevoel.

Ik ben er niet mee opgevoed. Toen ik twee jaar geleden met mijn auto in de regen in een slip raakte en achterstevoren tegen de vangrail tot stilstand kwam heb ik nooit aan een engel gedacht. Er was op dat moment geen verkeer, en ik kon de snelweg oversteken en naar de vluchtstrook rijden. Daar dankte ik God dat ik er nog was. De gedachte aan een beschermengel kwam geen moment bij me op. Terwijl ik ben opgegroeid met psalm 91:5 in de oude berijming, Hij zal zijn engelen gebieden dat z'u op weg bevrijden, gij zult hen in gevaren zien voor uw behoud'nis strijden.

Lang heb ik gedacht dat de gedachte aan een persoonlijke beschermengel volksgeloof was, dat het niet bijbels zou zijn. Daarom trof mij de lezing uit Matteüs 18 waar Jezus zegt dat kinderen hun engelen in de hemel hebben, engelen die heel dicht bij God de Vader staan. Als we iets van het koninkrijk van de hemel willen begrijpen, moeten we naar kinderen kijken. Zij lijken in de ogen van grote mensen onbelangrijk, maar in het koninkrijk gáát het juist om aandacht voor kleine mensen, die niet in de schijnwerpers staan. Want kleine mensen hebben bij God een streepje voor, daarom staan de engelen van de kinderen in de hemel het dichtst bij God de Vader.

Hoe komt het dat wij protestanten zo terughoudend zijn, dat er in de bijbel vaak, maar in de traditie van de kerk zo weinig over engelen wordt gesproken?

Dat is te verklaren uit de geschiedenis. In de eerste eeuwen van het christendom waren er veel verschillende stromingen. Engelen waren erg belangrijk in gnostische en esoterische kringen. Vanuit persoonlijke engel- ervaringen ontwikkelde men allerlei theorieën over engelen, hun uiterlijk, hun relatie tot God en de speciale kennis van de goddelijke wereld die zij aan de mens overbrachten.

Maar volgens invloedrijke theologen zoals Augustinus gaat het bij de engelen in de bijbel niet om hoe ze er uit zien, of om hun kennis van het goddelijke. Het gaat om de boodschap. Ze worden door God naar de aarde gestuurd om mensen moed in te spreken, te troosten, de weg te wijzen, te waarschuwen of een persoonlijke opdracht te geven.

Doordat hij tot mij sprak, werd ik gesterkt, besluit Daniël de beschrijving van zijn ontmoeting met de engel.

In hoofdstuk 7 wordt verteld dat die menselijke gestalte de engel Gabriël is. Hij komt de profeet Daniël in opdracht van God bemoedigen. Want hij was dan wel met zijn vrienden gered uit de vurige oven en de leeuwenkuil, maar zijn volk heeft nog steeds zwaar te lijden. De Joden mogen hun godsdienst niet meer praktiseren en worden met uitroeiing bedreigd. Naar de mens gesproken is de situatie hopeloos. Hoe blijf je dan overeind?

Hoe overleef je in Gaza, in Israël of in Oekraïne als om je heen de bommen vallen? Dan zit je niet te wachten op een profeet zoals Jesaja die zegt dat je je moet bekeren, of op een profeet als Jeremia die zegt dat je de onderwerping moet aanvaarden en je richten op vrede en verzoening op persoonlijk niveau. Nee, dan heb je behoefte aan een beetje moed, hoop en troost.

Daniël ziet in zijn visioen dat God het kwaad uiteindelijk zal overwinnen en recht zal spreken. Dat is de betekenis van de naam Daniël: God is mijn rechter. Dat Gods oordeel je in zo'n situatie kan troosten, het is voor ons misschien moeilijk voor te stellen. Want wij denken bij het laatste oordeel al gauw aan het misbruik van dit soort bijbelteksten, om gelovigen bang te maken, om macht uit te oefenen of om hen te laten betalen aan de kerk voor een plekje in de hemel.

Maar als je de verhalen uit Gaza hoort, de verhalen van mensen die door honger en uitputting helemaal niets anders meer hebben dan hallucinaties, dan dromen van vrede; Als je luistert naar de mensen in Israël die door Hamas worden bestookt, en die zeggen: er is geen oplossing, hoop is het enige dat we nog hebben, dan kun je je misschien voorstellen, dat het beeld van God die een eind maakt aan het kwaad en de misdadigers straft een laatste houvast of troost kan zijn.

Gelukkig voor Daniël is daar bij herhaling die ontmoeting met die indrukwekkende gestalte, die hem bij zijn naam noemt en zegt: Daniël, je bent geliefd, woorden die hem raken tot in het diepst van zijn ziel. Hij is gezien in zijn wanhoop, hij is bemind, hij is niet alleen, dat alleen al maakt zijn moeilijke omstandigheden draaglijker. Maar het brengt hem ook in verwarring, en in het visioen dat we lezen, raakt hij zelfs bewusteloos. Maar de aanraking van een hand, en een stem die zijn naam roept en hem liefdevol toespreekt, geeft hem kracht om toch weer op te staan: Wees niet bang, vrede voor jou, wees sterk!

Doordat hij tot mij sprak, werd ik gesterkt, besluit Daniël. Het gaat uiteindelijk niet om het uiterlijk van de boodschapper, maar om de boodschap. Je wordt aangeraakt, fysiek of in je hart. De woorden komen bij je binnen: hou vol. En je staat op, en gaat verder. Zoals de moedeloze Elia in de woestijn. Zoals Maria, Jozef en al die andere mensen in de bijbel die een engel ontmoetten. Zoals Jezus in doodsnood in de hof van Getsemané, waar staat dat er engelen kwamen om hem te dienen.

Nog even terug naar de kinderen uit Mt 18. Voor de bekende schrijver Anselm Grün sluit deze tekst aan bij zijn ervaring als psychotherapeut: veel mensen vertellen hem dat ze in hun kindertijd steun hebben ervaren van een persoonlijke beschermengel. Die engel was even echt als de pop of de teddybeer waar ze mee speelden. Dit is in zijn therapie een belangrijk element geworden: ook getraumatiseerde kinderen hebben een eigen vrije ruimte van fantasie en spel, momenten waarop ze zich veilig en bemind voelen, waar ze gesprekken voeren met hun knuffel, met een engel of met God. Daarom praat Grün in therapie niet alleen over jeugdtrauma's, maar gaat hij ook op zoek naar de sporen van engelen in de jeugd. Wat waren je lievelingsplekken, wat deed je daar, wat speelde je het liefst? Waar was je in je element?

Door die dingen naar voren te halen zie je dat je niet helemaal was uitgeleverd aan ziekmakende omstandigheden, maar dat je als kind door een engel werd begeleid.

Ik vond het wel een mooie gedachten experiment om te zoeken naar de positieve jeugd ervaringen. Ik kwam bij de veilige plekken uit mijn jeugd waar ik me in mijn element voelde. En dat zijn er meer dan ik in eerste instantie dacht. Maar ik kom daar geen engel tegen. Althans, niet in de zin van een lichtende gestalte met een boodschap uit de hemel.

Maar ik voerde in mijn herinnering wel gesprekken, met de vogels, de bloemen en de bomen, en vooral gesprekken met Jezus, die in mijn hart woonde. Maar dat noemde ik bidden. Ik denk nu dat Hij mijn engel was. Maar het zou ook mijn oma kunnen zijn, die zo goed kon luisteren en nooit veel zei, die me leerde leven zonder oordeel.

Doordat hij tot mij sprak, werd ik gesterkt, vertelt Daniël.

Wie heeft er tot jou gesproken, in je jeugd, of in moeilijke omstandigheden, zodat je weer moed kreeg? Was het een engel of een mens? Was het een lied, of God zelf? En ken je iemand die het heeft meegemaakt, die door een engel werd aangeraakt, gezien in zijn of haar verdriet? Durven we dat met elkaar te delen? Voelen we ons veilig bij elkaar?

Vanmorgen spreekt God tot ons in een gebaar, een stukje brood, een slokje wijn voor onderweg. Om te delen en samen sterk en moedig te worden.

Een geschenk van God die ons kent, die weet wat in ons omgaat, aan hoop en twijfel, domheid, drift, plezier, onzekerheid.

Van de genadige God die ons door en door kent, desondanks van ons houdt. Amen.